

تبیین جرم شناسانه جرم ازدواج زیر سن قانونی

نویسندگان

الناز عسکری - اله عسکری

نشر (رین الدیلمند)

سرشناسه	: عسکری حصنی، الناز، ۱۳۶۷ -
عنوان و نام پدیدآور	: تبیین جرم شناسانه جرم ازدواج زیر سن قانونی/نویسندگان الناز عسکری، الهه عسکری.
مشخصات نشر	: تهران: زرین اندیشمند، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۱۵۲ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۸۰۵-۲-۳
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: سن ازدواج (فقه)
موضوع	: (Marriage age Islamic law)
موضوع	: ازدواج کودکان -- ایران
موضوع	: Child marriage-- Iran
موضوع	: ازدواج کودکان -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: Child marriage -- Law and legislation -- Iran
شناسه اف رده	: عسکری، الهه، ۱۳۶۳ -
رده بندی کنگره	: ۶/BP۱۹۸
رده بندی دی‌سی	: ۳۷۵/۳۹۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۶۸۴۴۰۰

تبیین جرم شناسانه جرم ازدواج زیر سن قانونی

الناز عسکری - الهه عسکری

ویراستار فنی: مریم کمیجانی

چاپ اول: بهار ۹۸

قیمت: ۲۵۰۰۰۰ ریال

شمار: ۱۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۸۰۵-۲-۳

دفتر مرکزی: چهار راه ولیعصر، تقاطع خیابان فلسطین و انقلاب، ساختمان مهر، پلاک ۳۱۲.

شماره تماس: ۶۶۴۹۲۵۰۴ - ۶۶۴۹۲۴۰۲ طبقه ۵، واحد ۷

پست الکترونیکی: Andishmand.pub@gmail.com

وبسایت: Andishmandpub.com

چکیده

توجه به حقوق کودکان و حمایت از آنان همواره مورد توجه تمام قانون گذاران بوده است. نظام حقوقی اسلام نیز به عنوان نمونه کامل رعایت موازین حقوقی به حقوق کودکان توجه ویژه‌ای داشته است. قانون ما در مورد ازدواج کودکان همیشه مردد و بلامتکلیف بوده، رویه ثابتی نداشته. همواره سعی کرده با توجه به نیازهای روز جامعه خود را تغییر داده و نسخه به درد بخوری بپیچد هر چند عملاً بسیار با معیارهای جهانی فاصله دارد. نظام حقوقی ایران از ابتدا تا حالا بدون پرداختن به علائم و نشانه‌های طبیعی سن بلوغ، در مراحل مختلف قانونگذاری، رسیدن به سن خاصی را به عنوان ملاک اهلیت شخص برای نکاح تعیین کرده است؛ به گونه‌ای که گاهی سن مزبور فراتر از سن بلوغ طبیعی تعیین شده و گاهی، بلوغ نكاح هم بلوغ طبیعی دانسته شده است. قانون گذار کشور ما نیز که ملهم از حقوق اسلام اقدام به وضع قوانین می‌نماید به این امر خطیر توجه داشته است. یکی از مصادیقی که حقوق کودک می‌تواند در آن مورد خدشه قرار گیرد، امر ازدواج است؛ به خصوص آنجا که وی در مقام زوج یا راجعه قرار می‌گیرد؛ یکی از اهداف اصلی ازدواج رفع نیاز جنسی طرفین عقد می‌باشد؛ ازدواج به هنگام بلوغ می‌تواند آثار و پیامدهای مخربی برای شخصی که قابلیت آن را به خصوص در سنین پایین ندارد، به دنبال داشته باشد. این مسئله خصوصاً در مواردی که نقص جسمانی ناشی از واقعه در دختر با توجه به عدم رعایت مصالح وی در امر ازدواج شکل می‌گیرد، شدت بیشتری می‌یابد و علاوه بر آسیب جسمی، پیامدهای روانی و اجتماعی مخرب بسیاری را برای وی به دنبال خواهد داشت. در راستای پیشگیری از چنین ضررهایی برای کودک، ادامه تحصیل دختران کمک به آنها در تصمیم‌گیری برای زندگی‌شان مهمترین کمکی است که می‌توان به آن کرد. همچنین قانون گذار اقدام به تعیین ضمانت اجرا نموده است که در این کتاب به تفصیل به آن پرداخته شده است.

مقدمه

نهاد ازدواج یکی از قدیمی‌ترین نهادها در اجتماعات مختلف بشری است، هرچند که قانونمند کردن آن امری متأخر است و به قدمت خود این نهاد نمی‌رسد. امروزه برای قانونمندسازی این نهاد، دولت‌ها با لحاظ شرایط و مواعی، محدودیت‌هایی را بر آن بار می‌کنند. در قانون این کشورها به اموری که وجودشان برای درستی عقد ضرورت دارد و کیفیاتی که وجودشان مانع از وقوع عقد است یا نبودن آنها شرط درستی عقد می‌باشد اشاره شده و این‌ها از مواردی هستند که این نمی‌توانند برخلاف آن‌ها توافق کنند.

اهلیت طرفین، اوج به لحاظ قابلیت جسمی و بلوغ علاوه بر قصد و رضا و اعلام اراده که دو مورد اخیر ارتباط قابل تاملی با حداقل سن ازدواج دارند، از جمله شرایط ازدواج می‌باشد و از موانع نکاح می‌توان وجود درجه‌ای از قرابت سببی و نسبی، متأهل بودن یکی از زوجین، تفاوت در مذهب یا تابعیت زوجین و هم‌جنس بودن طرفین عقد ازدواج را نام برد که این شرایط و موانع می‌تواند از کشوری به کشور دیگر متفاوت باشد (سیس و سامارا، ۱۹۹۶).

وضع چنین قواعدی در کشورها در حالی صورت می‌گیرد که دیدگاه مقابلی وجود دارد و معتقد است دولت نباید در تعریف ارتباطات شخصی، از جمله ازدواج، مداخله کند. طرفداران این دیدگاه معتقدند بهتر از تعریف از چنین ارتباطاتی توسط خود اشخاص خصوصی صورت می‌گیرد و باید به مردم اجازه داد مطابق وجدان، مذهب و عقل سلیم در این باره تصمیم بگیرند. به اعتقاد آنان، دولت می‌تواند ثبت چنین قراردادهایی را به منظور برخورداری از آثار حقوقی الزام‌آور کند، اما در هر حال محتوای این قرارداد را باید خود طرفین مشخص کنند. (سانتیا، ۲۰۰۶)

نظر به علل و پیامدهایی که بی‌توجهی به موضوع حداقل سن ازدواج و رضایت که ارتباط مستقیمی با سن ازدواج دارد، برای فرد، خانواده و جامعه دارد،

ازدواج زودهنگام و اجباری یکی از دغدغه‌های نظام بین‌المللی حقوق بشر است که دولت‌ها مکلف به قانونگذاری و انجام اقدامات مقتضی درباره آن می‌باشند و کارگزاری‌های تخصصی سازمان ملل متحد از جمله صندوق حمایت از کودکان ملل متحد (یونیسف)، سازمان جهانی بهداشت، صندوق جمعیت ملل متحد، یونسکو و بانک جهانی، تا کنون برنامه‌هایی را برای مقابله با آن تدوین و اجرا نموده‌اند. (لوفور و دیگران، ۲۰۰۱)

ازدواج یکی از ناهادهای مهم اجتماعی است که نقش حساسی بر تمام ابعاد زندگی انسان دارد و داشتن آمادگی لازم از نظر جسمی و روانی و اجتماعی برای آن ضروری است. همین دلیل در قوانین حقوقی بسیاری از کشورهای جهان، حداقل سنی برای آن را نظر گرفته شده است. حداقل سن پذیرفته شده برای ازدواج بر اساس مفاد کنوانسیون‌های حقوق کودک و حقوق بشر ۱۸ سال می‌باشد که دارای مقبولیت جهانی در بین اکثر کشورها است. در صورتی که حداقل یکی از زوجین زیر این سن باشند، پدیده ازدواج زودهنگام یا کودک همسری اتفاق افتاده است.

کشور ایران از جمله کشورهای عضو کنوانسیون حقوق کودک است اما شرط حداقل سن را رعایت نمی‌کند و بر اساس قوانین رسمی کشور، حداقل سن ازدواج ۱۳ سال برای دختران - با مصلحت دادگاه زیر ۱۳ سال - برای پسران ۱۵ سال است. میراث این قانون ناقص، رواج کودک همسری در ایران است. با توجه به آثار و عواقب ازدواج زودهنگام و بر اساس شرایط اقتصادی و اجتماعی کشور و همچنین عدم بلوغ فکری و اجتماعی کودکان، ازدواج در این سن نادرست می‌باشد.

مهم‌ترین عوامل موثر بر تداوم کودک همسری در ایران شامل فقر، تحصیلات پایین و کم سواد، حمایت قانونی، فشارهای اجتماعی و نگاه مردسالارانه و باورهای سنتی و مذهبی می‌باشد. ازدواج زود هنگام برای هر دو جنس اطلاق

می شود اما واقعیت جامعه دال بر این است که این پدیده برای دختران بیشتر آسیب زا و خطرناکتر می باشد. از آثار ازدواج زود هنگام می توان به افزایش طلاق، کودک بیوه گی، رشد کودکان بی سرپرست و بد سرپرست، سوء استفاده جنسی از دختران، تداوم چرخه فقر و فحشا، افزایش بیماری های جسمی و جنسی و روحی، گسترش افسردگی، خودکشی، فرار، روسپیگری، اعتیاد، مخرومیت های اقتصادی و اجتماعی، زنانه شدن فقر و گسترش انحرافات اجتماعی برای دختران می باشد. یکی دیگر از علل ازدواج زود هنگام در ایران حمایت قانونی و انتزعی از پدیده کودک همسری می باشد. هنجارهای فرهنگی و سنتی رمانتیک از حمایت قانونی و قضایی برخوردار باشند، تشدید شده و مقابله با آن بسیار مشکل خواهد بود. بنابراین ضرورت دارد که در قوانین مدنی و قضایی در باب ازدواج زیر ۱۸ سال بازنگری شود و راه کارهای مناسب حقوقی و فرهنگی برای مقابله با آن ارائه گردد.

پدیده ازدواج کودکان در اکثر کشورهای دنیا وجود دارد و تلاش جامعه جهانی برای پیشگیری و کاهش آن شروع شده است. در ایران نیز به منظور پیشگیری و مقابله با این پدیده راهکارهایی مانند افزایش سن قانونی ازدواج به ۱۸ سال، بستر سازی فرهنگی و آموزشی، ثبت دقیق ازدواج، جدیت دولت و هماهنگی سازمانهای مرتبط برای مقابله با کودک همسری، تحصیل اجباری و رایگان بویژه در مناطق محروم، افزایش آگاهی از عواقب و مضرات کودک همسری از طریق رسانه های جمعی و تکنولوژی های جدید، حمایت قضایی و قانونی از سوی قوه قضاییه برای غیرقانونی کردن کودک همسری و تعیین مجازات های سنگین برای بانیان آن و در نهایت استفاده از شخصیت های روحانی و مذهبی به عنوان مهم ترین عوامل تغییرات اجتماعی در ایران برای مقابله با ازدواج کودکان می باشد.

از آنجا که این آسیب اجتماعی در ایران از سوی هنجارهای سنتی و فرهنگی مورد تایید قرار گرفته است، لیکن باوجود مطالبه مکرر جامعه مدنی و فعالان اجتماعی از سوی دولت مسکوت مانده است و گام موثری برای مقابله با آن برداشته نشده است.

نوشتار پیش رو، پس از بحث و بررسی و تبیین جرم شناسانه جرم ازدواج زودهنگام و زیر سن قانونی، در پی پاسخ به این سؤال است که علت اصلی این پدیده چیست؟ و شامل چه پیامدهایی برای کودکان می‌شود؟

مهم ترین امتیاز انسان نسبت به سایر موجودات، استعداد رشد و کمال اوست، لیکن این مزیت نیز زمندان است که والدین در ایفای مسئولیت خویش در قبال فرزندان و در تمام مراحل رشد آنان به درستی عمل کنند و شرایط مساعد و امکانات کافی برای آنان فراهم آورند. در این میان سن مناسب برای ازدواج بسیار مهم و تاثیرگذار است چه این که برای زندگی زناشویی، صلاحیت و آمادگی جسمی، روانی و اجتماعی لازم است. متأسفانه به بهانه‌ها و توجیهات مختلف، ازدواج‌های زودهنگامی رخ می‌دهد که اغلب دربردارنده آزار، بهره‌کشی و خشونت علیه کودکان و تعارض‌های جدی با حقوق آنان است، به ویژه این که چنین ازدواج‌هایی اغلب اجباری و بدون رضایت طرفین منعقد میشود و بیگمان طفل یا نوجوان درگیر در این فرآیند قادر به رد گزینه‌ها و فرصت‌های بیشتر و بهره‌مندی از حقوق و شرایط بهتر نیست.

بنابراین با عنایت به عواقب سوء و آثار منفی فراوانی که ازدواج زودهنگام بر سلامت، رشد و حقوق کودکان، به ویژه دختران دارد و اغلب با از دست دادن فرصت آموزش، منزوی شدن به لحاظ اجتماعی، بهره‌کشی و خشونت‌های جسمی، جنسی و روانی از سوی شوهران خود، همراه می‌باشند، ضرورت و اهمیت این پژوهش به خوبی نمایان می‌شود.

فهرست مطالب

بخش اول:	۱
کلیات (توصیف، مفاهیم و مبانی)	۱
فصل اول: مفاهیم، اصطلاحات و مؤلفه ها	۲
مبحث اول: توصیف کودک	۲
مبحث دوم: توصیف بلوغ	۶
مبحث سوم: توصیف رشد	۲۲
مبحث چهارم: توصیف ازدواج	۲۶
فصل دوم: توصیف مبانی جرم ازدواج زیر سن قانونی	۳۲
مبحث اول: مبانی قانونی حقوق زن و مرد ازدواج	۳۲
مبحث دوم: ریشه های تاریخی ازدواج زود هنگام در ایران	۶۳
مبحث سوم: ریشه های تاریخی ازدواج زود هنگام در ایران	۸۷
بخش دوم:	۹۷
فصل اول: تبیین علل و عوامل جرم ازدواج زیر سن قانونی	۹۸
فصل دوم: تبیین راهکارهای پیشگیرانه وضعی، اجتماعی، فردمدار	۱۱۲
نتیجه گیری و پیشنهادات	۱۳۵
پیشنهادهات	۱۳۷
منابع و مؤاخذ	۱۳۹